Proprietatea Bibliotecii
Universității Iași
Y-1317

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Anul IV Nr. 1 şi 2 LEI 6 EXEMPLARUL Ianuar-Febrar 1935

pele 1741
Biblioteca Universităţii Iaşi
28 JUN. 1937

CUGET MOLDOVENESC

Foaie lunară a Societăţii Culturale Naţionale „GEORGE EXESCU", Bălţi Str. Ion Creangă Nr. 11

Director: MARC VALUŢĂ Primredactor: PETRU STATI Administrator: MIHAL HORN

Clasicismul antic-o problemă de cultură naţională.

Cultura noastră suferă de un viciu capital: e prea vaporoasă şi fluentă ca să nu legitimeze îndoielile cele mai radicale, privind chiar existenţa ei reală. Nicio cultură nu se desvoltă, decât dacă porneşte dela aderenţele ei organice cu trecutul.

Din acest punct de vedere ea presupune o prealabilă afundare în marile creaţiilor spirituale de care se simte apropiată, prin structură psihică şi descendenţă biologică. Urmând imboldul afinităţilor noastre naturale, două făgaşuri ne deschid perspective fecunde: hăţişurile geto-dace şi limpezişurile greco-latine

Intunericul care s'a lăsat peste lumea geto-dacă e numai o aparenţă. Vălul lui poate fi sfâşiat de către scăpărările poeziei populare, unde sub travestirea sunetului roman tresar demulteori crâmpeie de suflet getic.

Odată cu aceste minunate prilejuri de renaştere afectivă, un alt loc de popas se oferă navigării noastre către o cultură originală, şi anume: ancorarea pe ţărmurile antichităţi greco—latine.

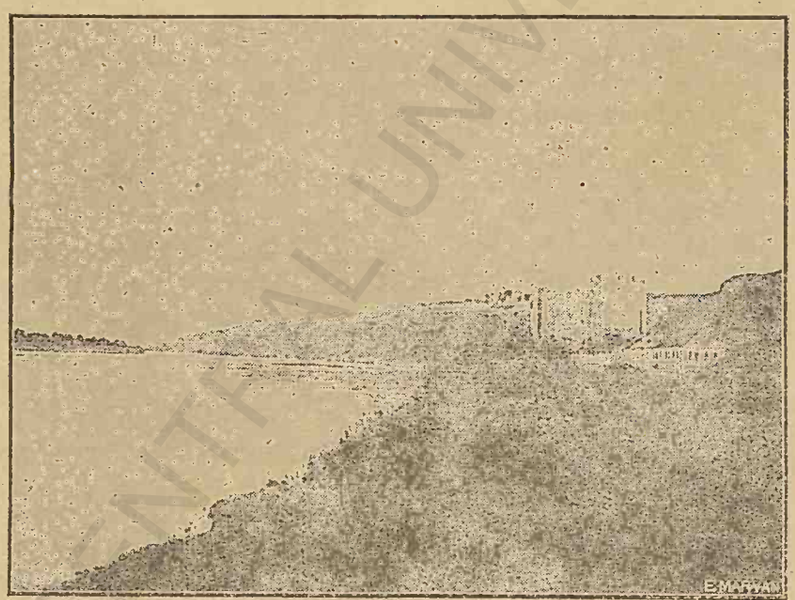

CETATEA HOTINULUI

Lumea elino-romană nu cuprinde într'însă cultura unor anumite neamuri, ci punctul culminant pe care l-a atins omenirea într'o anumită fază a istoriei. Aşa e de adevărat acest lucru, încât popoare relativ străine ca sânge de exponenţii culturii elino-romane au simţit nevoia să-şi învioreze svâcnirile de umanizare în talazurile de armonie ale antichităţii. Nu preconizăm o **reîntoarcere** la clasicismul antic, termenul este fundamental greşit, ci o ridicare pe planul superior, pe care echilibrul lumii vechi ştiuse să-l afle. Manifestarea interesului faţă de antichitate nu este o tendinţă nouă pentru cultura noastră, ci o apariţie caracteristică primelor decade ale sec. XIX. Retrezirea noastră naţională de aici îşi trage originile. Faptul că numai aspectul istoric filologic al antichităţii fusese cercetat cu asiduitate, face să se stingă destul de repede entuziasmul iniţial, cauzat de luarea de contact cu lumea celor vechi.

Lipsa de pregătire alături de superficialitatea înţelegerii, prin care excelau oficinile didactice de altădată, despică prăpastia ostilităţii faţă de cei antici.

Azi situaţia s'a schimbat simţitor, dar nu pe deplin; punţile aruncate de eforturile competinţii, tot n'au suprimat neîncrederea înrădăcinată adânc în pătura intelectualilor; cel mult au transformat ostilitatea în indiferenţă. Anexarea definitivă a clasicismului antic la patrimoniul culturii noastre îşi aşteaptă asaltul suprem, dela care în primul rând, literaţii nu pot lipsi.

Scriitorii au faţă de oamenii de ştiinţă o nepreţuită însuşire harismatică: posibilitatea de a pătrunde în inima lucrurilor prin intuiţii. Ar fi păcat să n'o utilizeze tocmai cei mai îndreptăţiţi de a imprima culturii, preocupări ce-i măresc vitalitatea şi forţa creatoare.

Pentru actualitatea noastră, problema mai are şi o altă complicaţie: sub ce aspect vom privi lumea veche?

Fără a neglija realităţile eline, unde profunzimea gândirii se îmbină cu armonia formei, accentul nostru va fi acordat în mod natural lumii latine, de care neolatinitatea etnică ne leagă pe noi îndeosebi.

Se impune să risipim mai întâi o legendă extrem de răspândită: cultura latină n'ar fi altceva decât reflexul palid al spiritualităţii eline, ceva mai puţin decât apa unui izvor, unde de bine de rău albastrul ceresc îşi poate regăsi în copia nedesăvârşită, un minimum de asemănare.

O altă legendă pare mai proprie să exprime adevărul: acea a goanei torţelor. Cultura elină îşi avea aproape încheiat ciclul când cadenţa legiunilor romane pregătea odată cu binefacerile păcii, aurora unei noui epoci de înălţare spirituală: Plaut, Terenţiu, Salust, Tit-Liviu, Lucreţiu, Cicero, Catul, Tibul, Properţiu, Vergil, Horaţiu şi Ovidiu, Seneca, Petroniu, Tacit, Marţial, Juvenal şi Marc-Aureliu sunt tot atâtea personalităţi de seamă cari, trecând dincolo de faza de asimilare a primelor timpuri, nu se mărginesc să ducă mai departe luminile culturii eline, ci îi dau contribuţia şi coloritul original, de care era capabilă puternica lor spiritualitate romană

BCA UNIVERSITĂŢII IAŞI
11 FEB. 1935

Chiar acuzaţia unei incompatibilităţi între spiritul practic roman şi lirism—esenţă superioară de artă—se spulberă ca neîntemeiată. Să nu fi avut literatura latină decât pe Vergiliu, liricul cântăreţ al Eneidei, şi tot ar fi meritat acest calificativ refuzat de un criticism excesiv.

In ultimă analiză, literatura latină apare ca o vastă frescă de teme variate, cu tonuri multicolore, menite să dee avânt gândului şi să înnobileze sufletul.

Intr'însa dorm rezervorii de sevă vie, de unde se pot extrage noui impulsuri creatoare. Dar cu condiţia expresă, formulată de noi mai înainte, a unei adaptări româneşti fericite, de unde să decurgă temeinicia unor realizări viitoare.

Petru Stati

Noul creştinism

(O pagină din N. BERDEAEV)

In decursul întregii istorii omul a făcut multe acte creatoare, iar valorile descoperite reprezentau pentru el, floarea culturii. Şi totuşi, trebue să afirmăm că în lume n'a fost încă o epocă religioasă de creaţie. Lumea cunoaşte până 'n prezent numai două epoci religioase: a legii din Vechiul Testament şi a răscumpărării din Noul Testament. L u m e a a trăit c e l mult sub imperiul *docilităţii* religioase. Dar cu *docilitatea* nu se poate crea în lume.

Ceeace numesc cu toţii, *creaţiune*, e de fapt numai o aluzie la creaţiunea propriu zisă, numai un semn, o preparaţie pentru adevărata creaţiune.

Elanuri creatoare însoţesc întreaga istorie a omului, dar firea lui creatoare e slăbită mult în urma căderii cosmice şi prin scufundarea în sferele inferioare ale existenţei. In epocile religioase ale Legii vechi şi Răscumpărării, puterile creatoare omeneşti sunt alterate de consecinţele inevitabile ce decurg din păcat: omul fiind supus necesităţii apăsătoare, acţiunea lui creatoare încetează, căci este târîtă mereu în jos.

Deobiceiu, când e vorba despre *creaţiune* se are în vedere starea de înflorire a „ştiinţelor şi artelor". In lumea religiei însă, ştiinţele şi artele pot fi privite ca o formă de creaţiune, ci doar ca o formă de supunere faţă de urmările păcatului, ca o creaţie împotriva necesităţii din ordinea naturii.

Ne aflăm pe pragul unei noui epoci universale-dominată de *creaţiunea religioasă*. După cum jertfele de sânge păgâneşti premerg numai adevărata răscumpărare a lumii prin jertfa lui Hristos depe Golgota, dar nu ating în fond, răscumpărarea, tot asemeni şi sforţările de creaţiune omeneşti, încercate până în prezent, previn doar epoca religioasă cu adevărat creatoare, menită să realizeze o nouă existenţă.

Epoca religioasă de creaţiune este a treia revelaţie – *revelaţia antropologică*, urmând astfel după revelaţia Vechiului şi Noului Testament...

Lumea veche tinde spre răscumpărare, pe care n'a aflat-o până la venirea lui Hristos. Tot aşa şi lumea nouă merge spre creaţiune, dar adevărata creaţiune nici nu se petrece în ea, nici nu era posibilă până la marea revelaţie religioasă în autoconştiinţa omenirii.

Pentru conştiinţa religioasă şi umană din faza cea nouă a lumii există o singură ieşire: să recunoaştem că însuşi creştinismul Noului Testament nu exprimă adevărul deplin şi desăvârşit. Creştinismul Noului Testament e o religie a răscumpărării, e vestea cea bună despre mântuirea de păcat. Dar taina vieţii şi a existenţii poate fi redusă numai la taina răscumpărării? Mântuirea de păcate este oare ultima şi cea mai însemnată problemă pusă vieţii ?

Răscumpărarea privită în sine e de fapt, ceva negativ, iar scopurile finale preconizate de existenţă stau mai adânc, într'o problemă pozitivă, creatoare. Răscumpărarea păcatului constitue numai una din epocile mistice ale vieţii universale—miez pentru istoria lumii. Procesul vieţii universale nu poate fi însă redus la răscumpărare: în el trebue să mai subsiste şi alte perioade mistice. Firea omenească, răscumpărată şi mântuită, trebue să aibă şi un conţinut uman pozitiv şi o problemă uman pozitivă. Acest conţinut şi această problemă pot fi exprimată numai prin *creaţiune*.

Firea omenească asemănătoare Celui ce a zidit-o, nu se poate să fi fost creată numai ca în urma căderii să-şi răscumpere păcatul şi în fapta răscumpărării să-şi fi depus toate puterile pentru întreg decursul istorii universale.

Un atare mod de a concepe firea omenească n'ar corespunde cu ideea de Creator şi ar înjosi demnitatea omului creat după asemănarea lui Dumnezeu, Scopul existenţii umane nu e mântuirea, ci *progresul creator*. Prin creaţiune omul însuşi desvălue în sine chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, exteriorizând puterea dumnezeească sădită în el. Că omul—chip şi asemănare de-a lui Dumnezeu—nu se poate să nu fie şi el creator, iată un adevăr antropologic ce n'a fost conceput niciodată pe deplin în epocile religioase anterioare.

Trad. de Păr. Gh. Spinei

N. R. Redăm în numărul de faţă, un fragment din preţioasa lucrare „Noul creştinism" în care vestitul filosof N. Berdiaev, îşi expune ideile asupra religiei creştine.

După cum era şi natural, examenul critic al evoluţiei omenirii din punct de vedere religios, precum şi concluziile neaşteptate la care a ajuns N. Berdeaev au dat naştere la discuţii ample. Fără a ne asocia întru totul părerilor D-lui N. Berdiaev, constatăm cu satisfacţie o reînnoire a interesului pentru religie, manifestat de lumea filosofică şi cu prilejul Congresului de Filosofie dela Praga.

De vorbă cu d. Petre V. Haneş

D. Petre V. Haneş este primul istoric literar, care a urmărit mai îndeaproape continuitatea vieţii culturale naţionale pe pământul Moldovei înstrăinate, concretizându-şi observaţiile într'un studiu bogat asupra celor dintâi scriitori din această provincie şi altul asupra lui Alexandru Russo, întâiul reprezentant al spiritului critic în cultura românească.

D-sale îi revine şi meritul de a ne fi prezintat, într'un volum, opera poetică originală a lui Alexe Mateevici, cântăreţul renaşterii basarabene. Deasemeni e demnă de amintit activitatea culturală pe care d. Petre V Haneş a desfăşurat-o pe meleagurile dintre Prut şi Nistru, în preajma întregirii neamului, pentru care cuvine-i-se prinos de recunoştinţă.

Un sentiment de nedumerire faţă de atitudinea d-sale — întrucât prea puţini dintre cercetătorii noştri literari s'au aplecat asupra scrierilor româneşti din Moldova dela Nistru, a sugerat convorbirea redată în rândurile ce urmează:

—In lucrările D-v. de istorie literară aţi arătat un deosebit interes faţă de scriitorii basarabeni. Care-i motivul acestei atitudini?

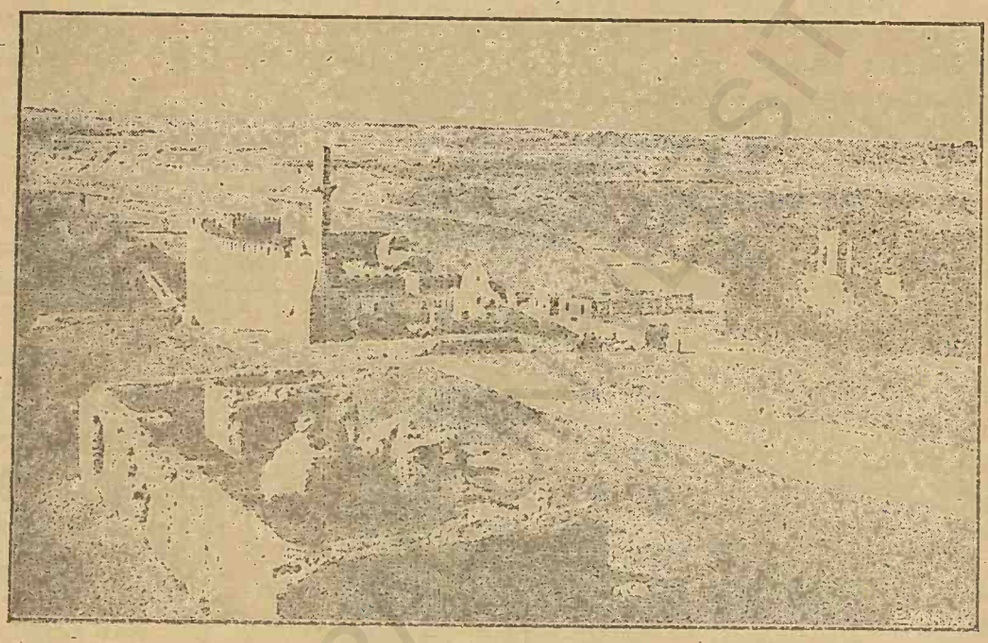

INTERIORUL CETĂŢII HOTINULUI

—Am petrecut în timpul războiului un an în Basarabia, la Chişinău. Tot atunci am cunoscut oraşul Tighina şi câteva mânăstiri şi sate. M'am împrietenit cu mulţi intelectuali basarabeni. Păstrez din acele vremuri amintiri de neşters, ce mă vor face să nu pot uita vreodată nici locurile, nici oamenii văzuţi acolo. Basarabenii sunt deschişi la suflet şi foarte apropiaţi. Odată ce i-ai cunoscut, greu te desparţi de ei.

Activitatea mea culturală a fost favorizată de precipitarea evenimentelor. Am dat lecţiuni de L. Română la profesori, ofiţeri, funcţionari şi am ţinut un curs de istoria literaturii româneşti la Universitatea Populară din Chişinău în anii 1917—1918, Am asistat la declararea autonomiei Basarabiei în sânul Republicei Ruseşti, apoi la declararea independenţei ei şi în fine la unirea ei cu România.

De aceea m'a interesat tot ce era basarabean şi în deosebi literatura de prin partea locului ei, ca mai apropoape de specialitatea mea. La Chişinău am aflat de poeziile lui Mateevici, m'am interesat de ele şi mi-am încheiat lecţiunile de literatură română cu o prelegere despre activitatea acestui poet. Cât am stat acolo, am vorbit mai mult de scriitorii de dincoace de Prut, ca să vadă fraţii noştri de dincolo de Prut ce literatură avea neamul din care făceau şi ei parte şi ca să aibă ce răspunde străinilor din Basarabia cari, în necunoştinţă de cauză, considerau pe Români foarte înapoiaţi din punct de vedere literar. Intors în Bucureşti, am vorbit şi am scris mult despre scriitorii basarabeni, ca să trezesc la românii de peste Prut mai mult interes pentru fraţii lor din Moldova dela Nistru.

—Operele scriitorilor basarabeni sunt la înălţimea celor din Vechiul Regat?

—Dacă înţelegem prin „scriitori basarabeni" numai pe cei cari au trăit şi au scris în Basarabia, atunci, firesţe, ei nu sunt la înălţimea celor din Vechiul Regat. In Vechiul Regat au trăit şi au scris nu numai scriitori născuţi în Muntenia şi Moldova, ci şi într'alte ţinuturi româneşti: Ardealul (Gh. Coşbuc, St. O. Iosif, I. Slavici, Aurel Popovici, etc., etc,), Basarabia (Al. Russo, B. P. Hasdeu D. Petrino, etc.], Bucovina (Gh. Popovici, D. Onciul, etc.). Poetul Al. Mateevici s'a ridicat însă la înălţimea scriitorilor din Vechiul Regat, iar prin poezia sa „Limba noastră" a întrecut producţiunile cu acelaş subiect ale lui Gh. Sion şi Gh. Coşbuc.

—Care-i cea mai de seamă figură literară din Basarabia?

Al. Mateevici.

—Unii istorici literari afirmă că autorul poemului „Cântarea României" e N. Bălcescu. Care-i adevărul?

—Până în 1900 era îndoială dacă autorul *Cântării României* este N. Bălcescu ori Al. Russo. Nimeni dintre cercetătorii literari n'a afirmat cu tărie paternitatea unuia ori altuia până la această dată. De atunci însă a rămas stabilit că autorul este basarabeanul Al. Russo. In 1855 şi-a publicat singur opera în revista „România Literară a lui V. Alexandri şi a semnat-o *A. R.*, ca şi celelalte opere publicate în aceeaşi revistă: *Cugetările şi Amintirile.*

—Ce figuri basarabene v'au rămas în amintire din preajma întregirii?

—Să vi le spun în ordinea în care le-am cunoscut.

Am ajuns dela Iaşi la Chişinău într'o noapte de Noembrie pe la 3-4 dimineaţa. Eram foarte amărît că nu distingeam aproape nimic. Pentru noi cei din Vechiul Regat, a vedea Basarabia era un vis. Birjarul (izvoscicul d-voastră) m'a dus la Hotel Londra. Abia s'a luminat de ziuă şi am ieşit în stradă. Am luat-o pe Alexandrowskaja (azi Alexandru cel Bun). Lume puţină de tot. Iată un domn: îmbrăcat elegant, pălărie bună, palton frumos cu pelerină. Era *N. Alexandri.* El mi-a dat primele informaţiuni despre starea lucrurilor din Basarabia. Am avut cinstea să-l întâlnesc pe atunci mereu în toată activitatea desfăşurată pentru apropierea sufletească a Basarabiei de vechiul Regat.

Auzisem de *Pavel Gore* ca naţionalist fervent. M'am dus să-l cunosc. L-am găsit în biurourile Crucii Roşii. Inalt, frumos, împunător, vorbind o românească fermecătoare.

Aflasem şi de mişcarea dimprejurul ziarului şi revistei „Cuvânt Moldovenesc" al cărui suflet era *Pantelimon Halippa.* L-am căutat şi pe d-sa şi nu ne-am mai despărţit în activitatea noastră, cât am stat acolo. In fiecare Duminică dimineaţă ne adunam mai mulţi la d-sa în casă şi stabileam

programul de lucru săptămânal al Universităţii Populare.

Când s'a deschis sfatul Ţării, am cunoscut pe *d-na Alistar*, care se impunea prin românismul ei înflăcărat.

Tot atunci am cunoscut pe *preotul Berezovschi*, care conducea corul. Am lăcrămat de emoţiune când am auzit în Basarabia „Limba noastră" şi „Deşteaptă-te române!".

Intr'o zi mi-a fost dat să zăresc în ochii unui deputat îmbrăcat ruseşte, ca toţi ofiţerii cari făceau parte din Sfat. Mi se părea ciudat să văd un rus lăcrămând când se rosteau discursurile de deschidere. Nu era însă rus, ci marele naţionalist român *I. Pelivan*.

La şedinţele sfatului Ţării mă duceam regulat şi întâlneam printre spectatori ca şi mine, pe *d-rul Cazacu*, care ştia pe degete tot ce se petrecea atunci în Basarabia, mai ales din punct de vedere politic.

Dar trebue să mă opresc. Dacă aş continua, ar trebui să citez zeci de figuri basarabene care mi-au rămas în amintire din preajma întregirii. Nu e timp, nici loc acum.

—*Totuşi, câteva cuvinte despre Alexe Mateevici...*

—Am publicat un articol despre el în volumul „Studii literare", i-am tipărit poeziile originale în editura Casei Şcoalelor, dispunând ca venitul lor să—treacă asupra familiei. Am la mine o colecţie de traduceri în versuri şi articole în proză tot ale lui—dar pentru care n'am izbutit de ani de zile să găsesc editor. N'ar fi bine ca basarabenii să ia asupra lor iniţiativa unei asemenea publicări?

—*Desigur!... Incă o întrebare: Cum priviţi D-v. noua mişcarea literară din Basarabia?*

—Cu foarte multă simpatie. Ii urez să nu renunţe la luptă! *a încheiat distinsul cronicar al scrisului românesc.*

Alexandru Vicol

Maiorul Emanoil Catelly

O fire de moldovan robust, cu căutătură dreaptă şi cu o compartare aşa de dreaptă. Figur a-i respiră sinceritate, iar privirile-i armonizate cu vocea caldă şi puternică, sunt muiate în lumina idealului ce-l însufleţeşte. Dela prima vorbă ce-o schimbi cu el, te cucereşte. Nimic prezumţios în atitudine, în gesturi, în felul de a fi de o simplicitate distinsă, şi totuşi, oameni ca aceştia nu au trăit numai, ci au făurit istorie.

MAIOR Em. CATELLY

Pentru a-l cunoaşte însă, mai bine, să dsefacem pânza care acopere trecutul nu prea depărtat.

Era prin Mart 1917. Germenii revoluţiei ruseşti se desvoltaseră fulgerător. Colosul dela Nord, minat de răbufnirile de uragan ale ne dreptăţilor sociale prindea să se clatine. Marile aglomerări de oameni depe fronturi, supraexcitarea stării de război favorizaseră izbucnirea revoluţiei.

In aceste vremuri de nesiguranţă, când oamenii „cumpăniţi" se ascundeau în taina „prudenţii" aşteptând clarificarea situaţiei, Maiorul Catelly îşi simte chemarea de adevărat luptător şi cu o eroică îndrăzneală purcede la acţiune făţiş românească.

Voinţa hotărită de care dădea dovadă, desfăşurarea impresionantă de energie, îl impun tuturor ca organizator al oştirii moldoveneşti. In această calitate convocă la Odesa, unde se găsea sediul multor unităţi alcătuite din Moldoveni, un meeting uriaş, pe care-l prezidează. Sub ochii uimiţi şi indignaţi ai oficialităţii reduse la tăcere mobilizează în jurul ideii naţionale reînviate, cohortele moldoveneşti pe care le face să se scurgă treptat spre Basarabia, pentru a zădărnici încercările ce se puneau la cale de către unii străini, tinzând să menţie vechile lanţuri de asuprire.

Desprindem încă un moment semnificativ pentru activitatea naţionalistă a Maiorului Catelly.

Se convocase o conferinţă interaliată, unde «cetăţeanul» Scobelef trebuia să reprezinte proaspăta republică rusă. In instrucţiunile ce i s'au dat nu se pomenea deloc de Poporul Moldovenesc din Basarabia.

Căpitanul Em. Catelly depe atunci, protestează în termeni energici împotriva acestei omisiuni, susţinând cu un curaj remarcabil ideea de unitate naţională a tuturor Românilor, în faţa unui for nu tocmai încântat de aşa ceva.

«Problema românească, spune d. Em. Catelly în memoriul redactat împreună cu Justin Frăţiman, este una din cele mai însemnate din Europa. Intreaga lume civilizată cunoaşte faptul că **poporul român, deşi locueşte în mod compact ca grup etnic în limitele definite de hotarele anticii Dacii istorice, duce totuşi până în prezent, o existenţă tristă de naţie ruptă în bucăţi...**

Noi socotim că orice politică pentru întocmirea unei şi statornice noui ordini de lucruri în Europa este sortită de mai înainte la neizbândă, **dacă, nu va rezolvi chestiunea Daco-romană în întregul ei. Poporul Daco-roman, cu toate grelele încercări istorice prin care a trecut şi-a păstrat intacte figura sa etnică şi tendinţa contopirii într'un corp politic unitar»**

Iar mai departe adaugă d. Em. Catelly în cuvinte de o duioşie nespusă, o aserţiune vrednică de a pecetlui pe veci strânsele legături ce există între toţi Românii:

«Noi moldovenii nu putem fi indiferenţi faţă de fraţii noştri de peste hotare, cu care ne simţim una ca naţie.»

Oamenii de talia d-lui Maior Catelly se află în serviciu comandat; aduc cu ei ceva din atmosfera de desinteresare şi de jertfă pe care au trăit-o intens în timpul războiului. Viaţa lor e o prelungire a luptelor din tranşee, închinată continuu triumfului ideii naţionale. Iată deci noi îmbrăţişăm omul Em. Catelly mai presus de efemeritatea politicului (care nu intră în preocupările de ordin pur cultural ale revistei noastre) situându-l acolo unde merită în Panteonul luptătorilor noştri naţionali.

Ion Paltin

Cuvinte de omagiu

—Pentru d. Const. Al. HOLBAN—

Era într'una din acele seri când, sub acoperemântul primitor al valorosului nostru amfitrion N. P. cercul care avea să formeze mai târziu grupul „Cugetului Moldovenesc" se adunase în jurul unui distins oaspete, în trecere pe atunci prin Bălți.

Conversația își depăna firul împrejurul mișcării literare din cuprinsul țării. N'aveam prea multe lucruri bune de spus. Literatura noastră era într'o stare de vădită stagnare. Făcând această constatare tristă, o umbră de melancolie se așternuse pe figura oaspetelui nostru drag. «Dar Basarabia, îi auzirăm întrebarea, Basarabia ce face? »N'aveam ce să-i răspundem și am plecat în jos capetele.

Acestea se petreceau pela zintăi de Decembrie. La 1 Ianuar „Cugetul Moldovenesc" lua ființă, iar răspunderea apariției lui o poartă fără să știe, poate, acel care îndrumase încă din primele timpuri de după Unire, învățământul românesc din Basarabia.

Ne-am revăzut peste un an, sub același acoperemânt primitor, în jurul aceluiaș oaspete de preț.

Acesta luat pe nesimțite de valul amintirii pornise să ne povestească unele peripeții din existența consacrată binelui public în orașul Hușilor.

Vorba la început domoală și pur expozitivă, căpătă treptat căldură. Magicianul expresiei ne făcea să trăim aevea episoadele luptei desfășurate pentru a sădi mai adânc cultul unui altar luminos, dar disprețuit și neînțeles de multă lume. Știm că unul din noi mai tânăr, nu-și mai stăvilise entuziasmul și exclamase: «Dumneavoastră, sigur, trebue să scrieți, nu se poate să nu scrieți, când povestiți așa de fermecător.

Oaspetele nostru, stingherit de efuziunea neașteptată a tânărului, tăcu. Totuși paginile „Viețli Românești" unde își făcură apariția câteva schițe desprinse din realitatea vie și redate într'o formă pregnantă, confirmară presupunerile intempestive.

Din cele câteva nuvele publicate reiese o concepție unitară de viață, potrivit căreia realitatea e transfigurată de ideal. Ca și în cuprinsul existenții nu întotdeauna idealul iese biruitor, ceeace nu ia eroilor chiar când sunt învinși de vitregia mediului (fie că n'au posibilitatea de a fi înțeleși, fie că sunt lipsiți de elascitatea necesară adaptării) nimbul lor de viață sufletească pură.

Ceva din suflul marilor clasici a pogorît peste rândurile unde se frământă gânduri, se ciocnesc pasiuni, se destramă nădejdi. Zugrăvitor ul lor le trece prin toată gama evoluției progresive și regresive; nu-și cruță niciodată eroii, îi face să urce până la capăt scara destinului lor tragic, de care prea areori sunt vinovați—o altă trăsătură clasică. Cu toate acestea niciodată echilibrul interior al epizoadelor patetice nu este tulburat, ci dimpotrivă, o seninătate generatoare de optimism robust plutește chiar peste paginile unde se sbuciumă hohotul desnădejdii.

CONST. AL. HOLBAN

Temele îmbrățișate sunt caracteristice celor cari au cunoscut gândurile și pulsațiile cele mai intime ale inimii omenești.

Și la d. Brătescu—Voinești întâlnisem poezia dezadaptării, aici însă ne este dat să-i admirăm o notă nouă.

Dezadaptarea în acest caz, provine din faptul că eroul este lipsit de sentimentul corespunzător situației noui (*Invalidul*] sau vârstii *(Scrisoarea)*.

Cea mai măiastră dintre toate nuvelele apărute este *Bursierul*, unde tragedia desrădăcinării din lumea satelor ia proporții epice de o deosebită măreție. Finalul nuvelei cuprinde o apologie indirectă a vieții dela țară—element de regenerare pentru existența Neamului.

Nu mult după aceea, îndrumătorul nostru ni-a ilustrat coloanele cu slova lui înflorită.

Aceste cuvinte n'au pretenția să aducă decât o palidă caracterizare a personalității celui care a determinat „Cugetul" nostru să-și ia avântul, înavuțindu-i cu asemenea creații visteria paginilor.

E lucrul cel mai firesc deci, că 'n pragul celui de-al patrulea an de apariție „Cugetul" să-și închine omagiile celui care și-a legat numele prin opera-i strălucită, de istoria culturii naționale în Basarabia românească reînviată.

„Cuget Moldovenesc"

D e l i a

Fulgii cad unii după alţii, plini de neastâmpăr. In nimbul de puzderie, al soarelui ca o cârlionţare de strălumînări argintii, fulgii tremurători parcă râd în mişcarea învălmăşită, încrucişată, aproape ca o joacă. Se leagă, se desfac ca o horbotă sub lumina cerului coborît.

Şi cădeau clipele vechi în fulgii noui... Sufletul Deliei îşi plecase genele în faţa freamătului năvalnic din ea însăşi. Doar părul îi râde deasupra ochilor închişi, lăsându-i o iluminare de incendiu pe zarea de noapte a sufletului ei.

Lumina frunţii, a gurii, are intensitatea acestui soare, care se arată când şi când dintre straturi de nouri alburii. Sub arcada genelor plecate din tainiţele sufletului, îi apăreau imagini din depărtări în întinderi, trecând ca într'un sbor spre o primăvară nelămurită, unde era ceva fericit. Privi inelul dăruit de el cu un rubin mare cât o cireaşă sălbatecă. In bătaia soarelui rubinul dădu semn de viaţă fulgerând ascuţit. Astăzi se va despărţi de El... în ochii plini de dor îi apăru viaţa cu zilele spulberate de către furtuna dorinţelor şi plăcerilor neizbutite.

E tristă... nespus de tristă... şi totuşi surâde. De multe ori cântecul tremurător al durerii pe aleea plutirilor din magicul sufletesc, aduce zâmbetul, dintr'o lume nevăzută. Atunci fiorul durerii capătă accentul pe care întâia aripă de rândunică venită din transparenţa depărtărilor îl dă cerului de primăvară sub încruntarea cenuşiului imens. Există o deosebită mândrie în suferinţă. Poate că suferinţa multă aduce mirarea surâsului cu graţia lui somnoroasă, care poartă sufletul spre murmurul delirant al unei muzici ascultate de mult sau al unei poveşti minunate, ce inspiră asupra infinitului sufletesc, reflexii pline de sugestie şi de taină...

Zâmbetul Deliei îi vagabonda în ochii, în păr, pe buze—un fâlfâit de aripi din domeniul fluidităţii cu contururi nesigure, inexprimabile.

E adevărat că oamenii ca şi peisagiile au limpezimi oglindite în valuri de lumină, în străveziul sufletului lor...

Când a venit Adrian să-şi ia rămas bun, înainte de a pleca în străinătate, Delia nu mai plângea. Presimţirile-i amuţise, gândurile îi erau fluturate. In ochii lui cu sclipiri metalice, nu văzuse niciodată atâta hotărîre. Stăteau fără vorbe, privind la focul ce ardea în ritmul lui dezordonat. Sufletele lor deveniseră aproape unul; îţi dedeau impresia de transparenţă reciprocă, de dispariţie a lui „tu" şi „eu", de unificare. Flăcările se răspândeau asupra lor scriindu-i cu lumină. Pâlpâirile focului scăpărau cu culori amestecate, se măreau, se micşorau în foşnete de aur, redând părului ei fosforul blond al zărilor.

C'un firişor de glas neaşteptat, el începu un cântec... neliniştea întregei lui fiinţe, care părea că vine de sus din taina întunericului:

„Licăriri de stele albe
„Scânteind pe culmi de brazi...

„Iţi aduci aminte de prima noastră întâlnire?. îi spuse el cu un timbru de voce surprinzător de deosebit de acel al cântecului. Coborîse în ani, pe treptele timpului deschis în urmă. Era o călătorie spre ţinuturi minunate în scăpărările de facle ale dragostei şi'n cântecele de harfe ale tinereţii.

—„Tu m'ai sărutat... lângă un cireş înflorit, sub bolta de smarald a primăverii... „Astfel de amintiri te uşurează, au ceva din poezia plimbărilor ascunse în serile pline de mirosul crinilor ce tânjesc singuratici şi mândri, pe tulpinele lor înalte.

—„Vrei să te sărut şi acum?"

El îi căuta gura umedă.

Mai sunt câteva minute până la plecarea trenului.

—„Adio Adrian. Am să te iubesc întotdeauna. Poate... că n am să te mai văd..."

—„Cum? Tocmai tu Delia? Trebuie să fii mândră de mine, să te bucuri. Iţi voiu scrie din Italia".

Un singur minut a mai rămas. I-a strâns mâna, vrând parcă printr'o osmoză fluentă, să-i dea din încrederea ce-o avea, s'o facă să vadă zarea unui nou drum, pe care-l vezi nu cu plânsul sufletului, ci cu roua ochilor. Il mai zărise odată pe Adrian în fluturarea batistei cu o expresie nouă, ca o viziune ce o binecuvânta. Simţi că e alta. Şi zâmbi. Sufletul ei căpătase aripi spre tăriile albastre dincolo de aparenţe, spre o lume cu infinite culori şi simfonii sguduitoare, o lume multiplă de sensuri şi aspecte.

Trenul luneca în murmur grăbit şi ca o îngustă năframă întinsă pe lungul nesfârşit al văii largi, îşi pierdu cursul aburit de depărtări, iar peste adâncurile albastre ale văzduhului ca nişte iuţi şi trecătoare gânduri amare, ce ar fi umbrit în răstimpuri ochiul nemărginit al lui Dumnezeu, fulgi singuratici de nori albi, tiviţi cu lumină pe margini, lunecau molatici şi tăcuţi pe depărtate şi nesimţite adieri de vânturi. In adâncul inimei ei izvorîse un cântec nou. Ondulări neaşteptate tremurau în ea.

Cu ochii halucinaţi spre depărtări vedea... un tablou şters ca o adiere de bucium, o lacrimă, imaginea lui Adrian, o amintire ca un reflex din altă viaţă..

Toate se conturau cu nedesluşite forme de vis. Un crâmpeiu de viitor o ademenea cu chemările febrile în neastâmpărul timpului de mâine. In horbota de fulgi, care păreau a închide o poartă a adâncurilor, ea privi cu ochii aţintiţi spre un punct depărtat.

Tatiana Găluşcă

Colaboratorii noştri:

Marc I. Văluţă
Directorul Rev. „Cuget Moldovenesc", Preşed. al Soc. Cult. „George Enescu"

Nicolae Palamaru
Directorul Intern. „Vatra Şcolii" Bălţi
Preşedinte al Asoc. Prof. Secundari

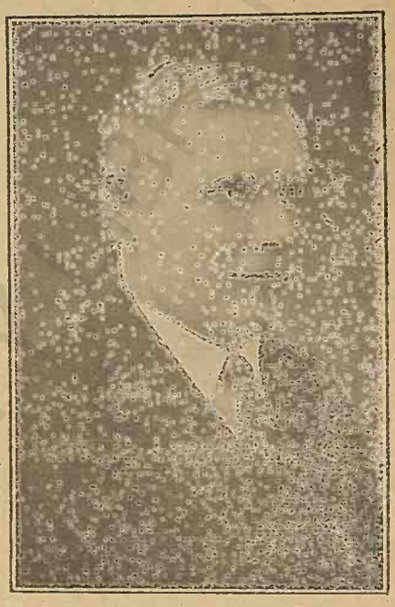

Mihail Horn
Administratorul Rev. „Cuget Moldovenesc"

Clipe de desnădejde

(Din carnetul Cameliei)

E târziu şi trebue să mă culc. Acest lucru nu se impune conştiinţei mele, nu e o necesitate. Totuşi e trecut de miezul nopţii şi mama îmi aduce aminte pentru a nu ştiu câtea oară că mâne cu trenul de dimineaţă plec şi nu trebue să mă obosesc stând la masa mea, înconjurată de cărţi şi gândindu-mă.

O' buna şi veşnic prudenta mea mamă, tu nu auzi, tu nu poţi să auzi hohotele de plâns din sufletul meu, tu nu poţi ceti în ochii mei pe care îi priveşti, decât oboseală fizică, epuizare maximă de energie deasemeni corporală.

Nu poţi cunoaşte — şi simt o satisfacţie negrăită pentru aceasta — prăpastia ce mă împresoară. Pentru tine, tot ce aduce cu sine viaţa nu are nimic din acea monstruozitate de neînchipuit, rigiditatea şi absurditatea acestor pietre mici, dar ascuţite, de grindină, ce biciuesc obrajii noştri împurpuraţi de discrete înfiorări şi pun stavili paşilor noştri doritori de a-şi alege singuri cărările şi să realizeze calea aşa cum există ea concepută de mintea noastră, de temperamentul şi de voinţa noastră. Pe tine asemenea gânduri nu te-au făcut niciodată să întârzii în nopţile de iarnă la masa ta de lucru şi să te cufunzi în bezna sufletului, căutând să descifrezi originile răului şi să te revolţi că eşti o biată fiinţă omenească...

Mă enervează această regularitate anostă şi măruntă, această constanţă oarbă şi inutilă a ceasului.

De ce măsoară timpul cu atâta exactitate? Ce doreşte el, când clipele au o durată aşa de inegală ? Sunt de ajuns câteva secunde pentru a trăi tot atât de intens cele mai grozave nelinişti, încât în timp au o durată neînchipuit mai lungă decât ani întregi insipizi şi deopotrivă de cenuşii. Timpul psihologic. Deci timpul logic e ilogic şi aberaţie.

...Plouă cu înviersunare şi eu caut să-mi alung din suflet sensaţia de pustietate şi să-mi readuc în minte nopţi cu lună.

Dar nu. Nu mai am trecut. Nimic. O noapte grea, opacă, o tăcere de plumb, un suflet... v-i-d, v-i-d, v-i-d.

Ce aproape de mine a fost această viditate care mă terorizează atât şi ce tentaţie sardonică mă împinge să pronunţ mereu aceste consoane, intercalând vocala v-i-d. Nu pot să mai gândesc nimic. Totuşi, să vedem. O stratagemă. Pronunţ prima consoană prelungit, apoi vocala şi aştept. Nicio asociaţie ? Nimic ? Literele n'au viaţă. Ba da, au.

O asociaţie mizerabilă, una singură, edificatoare. „Vine încet demonul". Demonul nesfârşitelor întrebări şi înfrângeri.

Acum am să sting lampa şi am să mă culc, afară un vânt bate cu tărie şi copacii stau neclintiţi, gravi, mândri şi indistructibili de intemperii. Dar noi ? Mă duc. Trebue să mă duc; unde ? Vreau, trebue să mă culc, să adorm, da! să mă adorm... pe mine, eu însumi.

A-lta Petrovici

V E R S U R I

Slove.

Isvoarele luminii le port senin în palmă.
Din nostalgia serii desleg un basm bătrân.,
De peste puntea vremii, cu mâna albă, ca lună
M'atrage veșnicia ca pe-un copil, la sân.

Un svon de vânt mi-aduce norocul care cântă
Pe strunele tăcerii o melodie nouă —
Trecutul și prezentul din viitor frământă,
O lespede udată cu picături de rouă.

Un aer de pădure mi-alintă ruga mânii
Spre munte -mi îndrept pașii când crește
colțul ierbii—
Privesc cum cântă vremea în clutura fântânii,
Și-mi răcorește privirea în apă ce-o beau cerbii.

Colindă.

La geamul tău, la geamul meu,
Coboară astăzi Dumnezeu;
Coboară pe cărări de stele,
Să uite drumurile grele.

Din patru lumi, din patru zări,
Trec umbre albe pe cărări;
Trec îngeri mari, trec îngeri mici,
In sbor ușor de licurici.

Tăcerea doarme, cerul ninge,
Norocul, fruntea ni-o atinge,
Și'n staulul din Betleem
Se deapănă al vieții ghem.

Râd ulmii și râd sângerii,
Și cântă valea plângerii,
Și ochii toți privesc în sus,
Spre cerul micului Isus.

Din visuri vechi și din povești,
Oprește vântul la ferești,
Și'n graiul vechiului colinde,
Lumină nouă ne aprinde.

De peste munți, dintre păduri
Moșnegi bătrâni cu anii suri,
Cu ochi blajini, cu mers încet
Iau drumul către Nazaret.

Se'nchină paltinii și fagii
Spre steaua care duce Magii
La Betleem, lângă Mesia,
Legând cu stele veșnicia.

La geamul tău, la geamul meu,
Coboară'n taină Dumnezeu,
Și'n cântul sfintelor litanii,
Ne leagă cu legende anii.

A. I. Delafântânele

Dimineață de Mai

Poetul

Când aur crește 'n depărtare,
Preludii de vioară vin
Să-mi spuie cu înfrigurare
Chemarea vastului senin...

Și toate culmile pe semne,
Innegurate luni întregi,
S'au sfătuit să facă semne
De ducă, ochilor pribegi...

De-ați ști ce taciturne coarde
Au tremurat prelung cu voi,
Zefirul miresmat de narde
Vi l-ați întoarce înapoi...

Dorința de-a fugi de mine,
Imbold schimbării de decor,
Azi nu-mi aduce cânturi line,
Ci numai sbucium arzător...

Azi setea de-a fugi de moarte
Și de neantu-i înghețat,
Pe vârful cel mai de departe
In sbor de gânduri m'a purtat...

Muza

Văpăi de chin ai vrea, poete,
Inariparea ta să-ți ardă,
Ci uită negrele regrete ;
Vezi, mâna-mi rece te desmiardă.

Când printre lucruri efemere
Adeseaori ai întâlnit
Ecouri dragi din alte sfere,
Largi viziuni de infinit ;

Să nu-ți mai blestemi existența
Și nici sfârșitul ce te-așteaptă;
Inspre oceanul neființei
Numai ce trece, se îndreaptă.

Din tot ce'n lume se aprinde,
Din tot ce se va stinge'n zări,
O 'nvățătură se desprinde
Cu farmec plin de alinări:

Tabloul luminos al vieții
N'ar fi așa de splendid, dacă
Din când în când asupră-i moartea
Nu și-ar plimba umbra-i opacă.

Petru Stati

Bălăcenii

Biblioteca Universității Iași

Dumnezeu să-l ierte pe părintele Leon, că avan om a mai fost !

De câte ori deschid portița bisericii, mi-aduc aminte de el. Uite-l și acum: rotund, potrivit de înalt și de vârstă, cu semnul voinței și a bărbăției în bronzul feții și în țepi surii ai capului și ai bărbii.

Umbla cu haină lungă de mătasă neagră și cu brâu roșu, ca în sângele Domnului. Prin sat și din casă ieșea foarte rar. Era o întâmplare mare când cineva reușea să-l vadă pe uliță, pășind rar și maiestos ca 'n sfintele odăjdii. De obiceiu citea în gangul lung cu geamurile de sticlă, unde primea și poporănii. Vorba și înfățișarea-i energică îl făcea ocolit de toți. Și era sgârcit și strângător — lucru mare — părintele Leon.

Gh. N. Cârțu
Directorul Școlii Normale—Bălți

Sat întins, gospodării multe și mari ca la Bălăcenii de sub pădure, nu se prea află. In postul Crăciunului ori în Postul Cel Mare și pela Bobotează ori Sf. Paști, i se duceau dela biserică, câte 5—6 care pline cu colaci de jertfă, pentrucă toți gospodarii, „purtau pe post", adecă duceau ofrande bisericii în fiecare Duminică: cinci colaci mari, albi rumeni cu lumânarea obicinuită de ceară. Și părintele nu da nimănui. Făcea „posmagi" și-i ținea în podul casei. Hrănea cinci zeci de rămători și mai ales cei patru cai roibi ai Sf. Sale. Ca orice muritor, avea și Sf. Sa o slăbiciune: caii și trăsura. Când ieșeau argații cu cele două harabale ale „popii", se fereau sătenii ca de smei, căci mergeau numai în curmezișul drumului. Și părintele lăcrăma de fericire. „ăștia-s caii mei" spunea el oricui și ori de câte ori avea ocazie.

Se svonea de mult că ar fi având averi mari în lei de aur, ascunși în oale de lut. Părintele Leon n'avea încredere în oameni. O pierduse de mic copil: „Omului să nu-i crezi niciodată", zicea el, căci te lasă când ți-i lumea mai dragă. Să-l ții strâns și departe". Dar nu s'a ținut toată viața de acest imperativ. Și a pățit-o o singură dată și bine.

Părintele locuia de mulți ani singur. N'avea copii. „Coana preoteasa", căci așa-i zicea el și după moarte, adormise întru Domnul, de mulți ani. — Poate și de asta se închisese Sf. Sa ca într'o taină nepătrunsă, poate și din altele, multe; dar trăia mai mult înlăuntrul sufletului decât în viața din afară. Un singur om îl cunoștea mai bine: „pălimarul bisericii" Nicolae Buliga, un țăran cărturar, misterios și el în felul său, care trăia într'o casă, ce sta să-și dea sfârșitul în seama celor trei grinzi, susținute de câte doi piloni fiecare, ca de niște străjeri.

Traiul acestor doi misterioși dăduse naștere la nenumărate versiuni superstițioase, încât imaginația sătenilor făcuse să fie evitată chiar ulița pe unde erau casele popii și pălimarului.

„Să știți că Nicolae Buliga îi „solonar" spuneau unii, altora. Poate știi ce-i sub pământ și umblă chiar la întâlniri cu alți solonari tot pe sub pământ. L-au văzut de multe ori prin „Rădiul" satului cu Toma lui Aramă, vestitul solonar din Satu-Mare, mutat de curând la câmp. Și-a trebuit să-l creadă chiar și părintele după spusa țăranilor că poartă tunetele și ploile.

I s'a întâmplat părintelui o nenorocire, care l-a făcut să-l socotească și mai cu temeiu pe strașnicul „solonar", ca pe omul iadului.

Inspre seara de Sf. Trei Ierarchi, patronii satului, în ajunul hramului, când oamenii se întorceau cu balercile pline dela Velniță din Comănești, ca la vr'o două ceasuri până la cântatul dintâi al cucoșilor, s'au auzit pași mulți pe zăpadă în fața ușii dinspre grădină. Părintele a sărit din pat și a încercat să privească pe geamul din „Cuhne" dar n'a putut distinge nimic din cauza întunericului nopții pâcloase și a geamurilor „Cerdacului". In acelaș timp însă, s'a auzit un glas slab de copil nou născut și alte glasuri de bărbați și o femee care striga înfundat: Părinte, părinte, dă drumul și-mi botează băiatul, că moare".

Taina sfântului Botez și întâmplările multe de asemenea natură din viața Sf. Sale, i-au alungat orice teamă și în grabă a tras reverenda, ieșind în tindă de lângă bucătărie. N'a apucat însă, a trage bine „drucul" de fier care zăvora ușa casei și deodată au și năvălit înăuntru doi haidăi înalți, cât ușa și cu mantalele cu glugi peste cap, cu mască de funingină pe față «Părinte, să dai banii din „Saltarul" dela masă din salon și să nu scoți o vorbă că te duci pe ceea lume». Un glas dela ușa din fund le striga mereu: Dumitre, Dumitre, legați-l.

Ca mânat de o forță nevăzută, părintele Leon i-a apucat de după cap, izbindu-i cu putere cu capetele unul de altul. Puterea herculeană a părintelui și spaima i-a prăbușit pe amândoi, unul peste altul, la picioarele Sf. Sale, care ager ca un detectiv, se încerca să le scoată glugile pentru a-i cunoaște. „Tu ești Dumi..." dar n'a sfârșit cuvântul și o izbitură puternică cu un par peste creștetul capului l-a prăbușit, fulgerându-i cu stele, la pământ, Alți doi necunoscuți l-au și prins de mâini și l-au întrebat de bani. Trezit, și-a dat seamă de realitate și spaima și disperarea l-au făcut să le arate cheea saltarului.

Sângele rece și închegat peste obrajii și gura Sfinției Sale, gustul sărat și feruginos al lichidului din gură, i-au stors părintelui cuvinte de îndurare: «Nu mă omoriți că vă spun, vă spun. In dulapul cu „mitricele" stă o oală cu galbeni. Luați-o.» Furii s'au executat. Au sărit apoi pe fereastra dinspre apus, care dădea în valea părăului. Lăcomia însă l-a întors pe unul înapoi: Părinte, dă și banii dela „discos" din dulapul din bucătărie. A urmat apoi liniște. Baba Maria, zăvorîtă, striga cât o ținea gura: «Săriți, săriți, că-l omoară pi parincile». Și par'c'a fost făcută: N'au sărit nici Vasile, nici Petrea, dela camera de lângă grajduri și nici câinii cei mari de pe „drod" n'au bătut măcar odată.

Părintele s'a spălat de sânge, s'a închinat și-a lega capul cu un ștergar nou și a liniștit și pe baba Maria, care

îl plângea în genunchi cu singurele vorbe repetate de mii de ori „parinciii, săracu parinciii“ !

Hramul bisericii din Bălăceni cu Sf. mari Trei Ierarchi, Vasile, Grigorie și Ioan, se sărbătorește în tot anul cu multă strălucire și deplină evlavie. Biserica plină, în strana din frunte femeile, la dreapta, tineretul : flăcăi și însurați, la stânga fiecare la locul lui, fruntașii și bătrânii satului în cojoace albe și cu pletele lungi căruntе, ascultând sf. slujbă și predica la viața sf. Trei Ierarchi.

Părintele după ce a anunțat jandarmii și pe voinicul satului, legat așa la cap, cu ștergar alb, a făcut întreaga slujbă ca niciodată : glasul tărăgănat și plângător a muiat toate inimile. Predica despre ascetismul și sacrificiul mucenicilor l-a înduioșat chiar și pe Sf.Sa. Apoi încheind cu cruci mari a stat o clipă să coboare din amvon și pășind din nou sus, a exclamat îndurerat și palid: „Bălăcenii, sat vestit, bat pe popă de pierit.“ Atât. A dispărut apoi în altar.

Viața părintelui Leon a fost un șir de desamăgiri. Cu tot stoicismul Sf. Sale, gânduri negre i-au cernit sufletul și fața. Nu-i era acum de cei două mii de galbeni împărătești, ce s'au dus cu oala de lut, dar crucea de aur dela I. P. S. Arh. Balmoș și cele două cruciulițe de aur și ceasul și cutia cu inele, scumpe relicvii dela răposata soață și tovarășă de viață.

Cercetați de jandarmi au fost aproape tot satul și după numele strigat de unul din hoți a fost închis și ținut în prevenție vr'o două luni, Dumitru Pălimarul, dar fără dovezi.

S'au scurs de atunci mulți ani. Când a trecut la cele veșnice și bătrânul Dumitru, slujitor și el al bisericii, găsit mort, învălit într'o manta cu glugă, a ieșit iarăși vorba ascunsă: bătrânul Solonar a căzut pradă blestemului. Căci părintele Leon a slujit tot restul vieții lui posomorîte, pe sufletul celor cari i-au pângărit casa. Și nu știu cum se făcea că de câte ori slujea pe ascuns, părintele în biserică, singur cu ușile zăvorîte de atâtea ori apărea și mantaua Pălimarului Dumitru pe gardul dela grădina bisericii, de lângă casa lui. Spun unii că blestemul nu se prindea de salonar, ci de manta. Dar mantaua blestemată l-a învelit cu giulgiul morții, fără mângâiere și fără lumânare pentru a păși pe drumurile vămilor văzduhului.

In cimitirul bisericii, răsfirat pe o coastă spre pârâul afundat, printre cruci strâmbe și pietre cu inscripții primitive doarme somnul de veci și părintele Leon lângă coana Solomia. Două cruci mari de marmoră neagră le străjuesc mormintele și slove adânci, săpate în piatră, spun celor de sus că :

„Omul e ca iarba
Iar zilele lui,
Roua dimineții,
Floarea câmpului“.

Timpul așterne an cu an frunze și flori noui peste mormintele Părintelui Leon și a coanei sale. Pământul s'a așezat de greutatea pietrelor, o cruce s'a strâmbat, mai an spre apus cu un braț în jos, amenințând par'că cu celălalt spre dealul Rediului, unde hotărît și azi stă ascunsă comoara Salonarului Dumitru, sfârșit sub blestemul rugăciunilor și unde se mai aude și azi, din vreme în vreme, ritmul vorbelor : „Bălăcenii, sat vestit,—Bat pe popă de pierit“.

Gh. N. Cârțu

Imagini basarabene

E zi clară de toamnă și alergăm spre Nistru, subt imensități albastre, pe cari le subliniază diafan norul nostru de fum și depărtate și albe văluri orizontale.

Mergem la Mănăstirea Chițcani, zisă și Noul Neamțu. De undeva, din loc înnalt, am văzut spre răsărit și miazăzi turnul străjer al mânăstirii și cupola bisericii celei mari. Calea spre Noul Neamțu ar trebui să fie—și este, din mărturia ochilor—un poem de multă poezie. Pe tot parcursul sunt nedescurcate livezi de fructe și când lipsesc livezile se intercalează dumbrăvile de sălcii și de plute, sau întortochiatele maluri ale Nistrului. Deși drumul e plin cu care și cu camioane, cari aduc la Tighina tone întregi de pere și de mere, totuși pe unde trecem noi pare că nimeni n'a culeș încă nimic. Și pe dreapta și pe stânga, merii încărcați de roadă se întrețes în draperii ireale, roșii și aurii, cu încovoieri grele, până la pământ.

Gala Galaction

Vestitor al unei vremi nouă pentru neamul lui, Alexe Mateevici a ridicat în zorile renașterii un glas bărbătesc în care preotul și poetul au revărsat aceeași credință mântuitoare. Fiind preot în armată rusă din Carpați, el își împărțea ostenelile între pravoslavnicii și molaticii lui fii duhovnicești cari pierduseră râvna războinică și între frații lui de sânge în cari mijea râvna țării mame.

Nichifor Crainic

Orașul, care după Unire a fost botezat *Sinaia Basarabiei*, privindu-l de jos își atârnă casele mărginașe în amfiteatru. Sus, deasupra stâncilor sau în pieptul lor, căsuțe curate se pierd între falduri de pomi înfloriți. Te miri cum se acațără spre ele locuitorii acestor cuiburi clădite în lumină, parfum și șopot de izvoare.

D. Iov

Ofițerul rus e un oacheș frumos, cu ochii albaștri. Ne privește lung și cum ne aude vorbind românește, i se luminează fața. Ești român? Sunteți români ? Ni se încrucișează întrebările.

El e basarabean din jurul Ismailului și-l cheamă Dimitrov. Vorbește bine românește, cu un accent moldovenesc, atât de dulce ardeleanului deprins cu întorsătura greoaie a frazei lui atinse de influența bolboroselei turanice a Ungurilor și a sâcâielii teutonice a Sașilor. Il întreb dacă toți vorbesc în Basarabia ca el. D-l Dimitrov crede că fac o ironie și se scuză că el a fost multă vreme dus de-acasă și a trăit tot printre ruși, dar că la el în sat se vorbește cu mult mai curat. Tatăl lui nici nu știe rușește, îmi mărturisește fratele basarabean în limba lui atât de sugestivă,

care îmi amintește cronicarii moldoveni.

Eugen Goga

După un ocol de șapte kilometri, vaporul atinge punctul Pătlăgeanca, unde un far enorm și-a împins indiscreția până în mijlocul fluviului. Apoi alunecarea pe o apă mai liniștită, mai împietrită în lenta și milenara ei dibuire spre Marea depărtată.

Pe țărmul basarabean se întinde acum o mare nesfârșită de verdeață, legănată de adieri. Canalul Chilia se întortochiază ca o panglică a peisajului Deltei și are atâtea ocoluri, încât îți face impresia că te depărtezi din ce în ce mai mult de civilizație și de viața trepidantă a orașelor.

B. Iordan

Alma Mater

Sus, sus de tot stă pe tronul ei aurit, inteligența augustă, departe de atiugerile vulgare, învăluită în mantia ei de vaporoasă puritate.

Cugetarea aceasta de cristal, nu răsfrânge decât raze pâlpâietoare din vâltorile orizontului roșu sau proteice focuri de artificii occidentale.

Petru Stati

Privirile ei trec dincolo de globul de întuneric urzit ca să-i împresoare palatul. Ele scrutează distanțe, cutreeră faze, măsoară înălțimi stelare.

Imaculata ei splendoare nu aparține pământului acesta, de care e străină cât poate fi văpaia de beznă. Ar fugi de obscuritatea gliei, dar e întemnițată în propria-i măreție, ca talazul oceanului între țărmuri.

La poarta palatului ei duce o potecă suspendată pe cremene de adâncimi abisale.

Cu pași sfâșiați de mărăcini, cu profil ars de vântoasele înălțimilor, urci, tânără înfrigurare vie, întortochierile stâncoase ale nerăbdării. Inima-ți bate cu îndoită grabă. O clipă te desparte de locașul inteligenței auguste. Ai trecut pragul. Abia cutezi să-i privești măreția.

Lângă tronul ei se rostogolește'n cascadă, lumină. Buzele-ți ard. Degetele-ți înfiorate întind cupa lor cucernic spre rouă de foc înviorător. Un fulger pornit dela tronul inteligenței auguste, destramă încordarea brațului impiu. Cupa cade'n țăndări pe lespezi, amestecând la un loc cioburi de gânduri cu fărâme de lacrimi.

Porți pe mâni urme de pământ, tinere, iar povara acestui stigmat te va urmări—sabie de flăcări—cât timp vei călători prin pustiul lumii.

Inveți acum poteci de calvar, care coboară Negurile îți par mai întâi trepte ce te fac să luneci în întuneric. Dar pe încetul ele prind a se risipi, limpezindu-se. Și iată... ochi-ți pasc munții, dealurile, șesurile, pământul copilăriei..

Așteaptă, asta nu-i totul. După ce se va potoli bucuria, îți vei aduce aminte din nou de palatul inteligenței auguste. Și vei face drumul înapoi spre cascada cu lumini scăpărătoare; dar nu singur. Nici cu cupa adorării în mâni sau cu evlavia în inimă.. Ci cu târnăcoapele purificatoare de blestem. Apoi soarele biruitor de aparențe, va trece peste pereții așternuți locului, ca să'nvălue cerul și pământul nostru în aureolă de pietate.

Teofil Mareș

Lucia Gh. Burdun

Aflăm cu părere de rău că s'a stins la București, în ziua de 8 Ianuar a. c. Lucia Burdun, o profesoară de elită.

Deși nu funcționase decât scurt timp la Liceul „Domnița Ileana" din Bălți (1931—1932), a lăsat totuși în urma ei amintiri nesterse.

O fire blândă, o inimă generoasă, o minte luminată alcătuiau mănunchiul de însușiri pe cari Lucia Burdun le pusese în serviciul școlii. Deaceea dispariția acestei educatoare, răpită în floarea tinereții când învățământul nostru era în drept să mai aștepte atâtea realizări din parte-i, constitue o pierdere adânc simțită.

C. M.

FOLKLOR BASARABEAN

colectat de N. PALAMARU

Cântec

Izvoraş cu apă rece,
Pela poarta mândrei trece,
Mândra 'ntrînsul se scălda
Şi de pietre întreba:
Pietricică, piatră albă,
N'ai văzut pe mândrul, dragă?
—L-am văzut şi l-am lăsat
Icea dela deal de sat
Şi de armă. răzămat,
Se uita cu dor în sat
Cum merg fetele la nuntă,
Moscălaşii trec la luptă;
Cum merg fetele la joc,
Moscălaşii ard în foc;
Cum merg fetele la hoară,
Moscălaşii ard în pară.

Cântec de jale

Frunzîşoară lemn uscat,
Am avut mire din sat,
Dar părinţii nu m'au dat,
A venit unul din lume
Şi s'a dat din neamuri bune,
Părinţii s'au învoit,
Nici trei zile n'am trăit
Inapoi m'am înturnat
La părinţi în poartă-am stat,
A ieşit măicuţa 'n poartă:
—Bine-i, fată, măritată?
Eu de frică în ruşine
Tot îi răspundeam că-i bine,
Când în casă am intrat
Maica iar m'a întrebat:
„Măritată-i fiică bine?"
Eu i-am spus: Bine, îi bine
Maica 'njugă patru boi
Şi-adă-mi zestrea înapoi!

Cântec de înstrăinare

Foaie verde de sulcină,
La fântână, la hodină
M'a văzut cucu 'n grădină
C'un mănunchiu de flori în mână.
—Cuculeţ din ţara mea,
Nu ştii maica-mi ce făcea?
—Ce făcea? Pâne cocea...
Lacrimi multe că vărsa
Şi la tine se pornea.
—Facă-şi pâne mult şi bine,
Că n'ajunge pân' la mine,
Că sânt tare 'nstrăinat
Şi de lume depărtat.
Să colinde nouă ţări
Şi să treacă nouă mări,
Nouă ani să mă tot cate,
Şi de-ajuns tot nu mă poate..

Unirea Unirilor

—24 Ianuar 1859—

In ziua de 24 Ianuar 1859, acum 76 de ani, Moldova punea la picioarele altarului României de mâne, un trecut glorios şi o independenţă destul de efectivă, păstrată cu multe jertfe timp de mai bine de cinci secole. Glasul particularismului regional amuţi în faţa imperativelor conştiinţei naţionale unitare. Şi, exemplu înălţător de abnegaţie, semnalul Unirii a plecat la 5 Ianuar din cetatea care prin întregirea ţării avea să-şi piardă strălucirea falnică de odinioară, dela Iaşii, ce fusese oraş de scaun pentru atâtea domnii măreţe.

Unirea dela 24 Ianuar 1859 punea baza legală pentru România Modernă de astăzi. Câte din evenimentele produse ulterior şi cari au dus la realizarea Patriei Mari, aşa cum ne-a fost dat s'o vedem în prezent nu şi-ar fi schimbat altfel cursul. Cine ştie dacă din lipsa unui nucleu în jurul căruia să se grupeze mai târziu, provinciile româneşti eliberate în urma războiului dintre Popoarele lumii, aceste ţinuturi ar mai fi fost în stare să formeze un stat naţional şi dacă într'un asemenea caz afirmativ, n'ar fi dat naştere unei alcătuiri politice şubrede.

Iată dece considerăm prima Unire drept cea mai însemnată dintre toate celelalte. Actul prin care Alexandru Ion Cuza era înălţat Domnitor al Principatelor unite, nu consacră numai apariţia unui stat oarecare pe malurile Dunării, ci marchează albia unde aveau să se verse apele tuturor celorlalte fiinţări româneşti.

Aruncând o privire retrospectivă spre trecut din acest colţ de ţară, ce nu respiră decât de puţin timp aerul libertăţii, „Cugetul Moldovenesc" se simte fericit că se găseşte în slujba consolidării sufleteşti dintre fraţi, reclamată de interesele superioare ale naţiei, a cărei fază de prosperitate deabia acum i se inaugurează de către un domnitor înţelept.

Trăiască Majestatea Sa

Carol II

Regele tuturor Românilor!

„Cuget Moldovenesc"

Invocaţia poemei „Despre natura lucrurilor"

CĂTRE VENUS

Odrăslitoareo de Latini,
Ce zei şi oameni îi alini,
O Venus binefăcătoare!
Sub cer de stele călătoare
Tu verşi prinos de rodnicii
Pe glii cu spice aurii
Şi peste mări ce năvi tresaltă.
Prin tine neamuri laolaltă
De vietăţi la viaţă vin
Şi ochiul li-i de soare plin.

La răsărirea ta, divină,
Stă vântul şi se însenină,
Căci norii toţi s'au risipit;
Pământul—faur iscusit—
Cu flori suave te răsfaţă;
Oceanul poartă râs pe faţă
Iar cerul—potolit catarg—
Scânteie de lumini în larg.

Cum vine dulcea primăvară
Cu zile călduroase iară
Şi cum zefirul cel uşor
Işi prinde suflet roditor,
Indată stol de'naripate,
De atingerea-ţi înfiorate,
Dau veste de sosirea ta.
Cirezi prind iarăşi a sălta
Năvalnic peste verzi păşune
Şi trec înnot vâltori nebune:

Cuprinse'n mreji de frumuseţi,
Dealungul firii val de vieţi,
Ca umbra, dornic te urmează;
Şi'n larg de mări ce scânteează,
In văi, prin fluvii sau pe munţi,
In taina codrilor cărunţi,
Amoru-ţi plin de voluptate
Pătrunde inimile toate
Cu năzuinţe ce le fac
Să-şi lase neam din veac în veac.

Cum sceptrul tău natura ţine
Şi nu-i fiinţă fără tine
Să vadă ţărmul zilei clar
Sau graţia s'o aibă'n dar,
De mine-alături fii în versul
In care caut universul,
Natura lumii s'o explic.
Lui Memmiu cântul mi-l dedic.
Pe el în orice'mprejurare
Tu l-ai distins cu daruri rare
Mai mult temeiu ca'n vers să treci
Un farmec ce nu piere'n veci.

In vremea asta fă s'adoarmă
Pe-uscat şi mări, scrâşniri de armă,
Căci numai tu pe muritori
Cu pace poţi să-i înviori.
Prin arme stăpâneşte Marte
Cât de războiu nu se desparte,
Dar uneori el, cel cumplit
Captiv de dorul tău rănit,
Rămâne'n braţele-ţi divine...
Şi-astfel priveşte'n sus spre tine
Cu capul rezemat de sân,
Sorbindu-te din ochi, păgân,
De parcă sufletu-i acuma.
De gura ta se ţine numa.

In clipa asta de avânt
Când îl susţii cu braţul sfânt,
Domol de-asupra lui te-apleacă,
Cu vorbe line de-l împacă
Şi pentru Roma cea de azi
Tu cere-i pace şi răgaz...

Pe-astfel de urgisită vreme
Nu pot cânta senin poeme,
Iar Memmiu falnic, n'o să-şi uite
De ţară, numai să m'asculte...

Horaţiu

Lui Taliarh

(Oda IX, Cartea I)

Priveşte, Taliarhe, cum muntele Soracte
Albit stă sub troiene suite pân'la cer,
Pădurile se-apleacă de-omăt împovărate
Şi ape curgătoare au îngheţat de ger.

Alungă dară frigul, punând fără cruţare
Pe foc, uscate lemne şi toarnă darnic vin
Ce patru ani la număr de vieţuire are,
Din amfora crestată de meşterul sabin.

Şi zeilor pe seamă tu lasă celelalte:
Odată ce aceştia pe mări au potolit
Furtunile ce luptă cu undele înalte,
Bătrânul ulm şi ciprul din freamăt s'au oprit.

Nu cerceta o clipă ce te aşteaptă mâne:
Destinul îţi dă ziua de azi, fii bucuros
De darul lui! Când tânăr mult timp nu vei rămâne,
La ce să 'nconjuri dansul, extazul amoros?

Acum e timp să cauţi câmpiile lui Marte
Şi locuri de plimbare şi murmur pe 'nserat,
Şoptirile suave ce inimii le 'mparte
Intâiul ceas al nopţii, spre întâlniri lăsat.

Acum să-ţi placă râsul ce vesel te vesteşte
Că fata se ascunde în taină de ungher,
Brăţara smulsă mânii ce nu se 'mpotriveşte,
Inele ce răpite din degete se cer.

Trad. de **P. Stati.**

Şuviţi încărunţite

—„Uf, Ce cald!... Bunicuţo, hai de spune-mi o poveste.

—„Nu se poate acum. Am treabă".

—„Hai bunicuţo scumpă, bunicuţo dragă, hai de spune-mi o poveste."

—„Auzişi odată, că am treabă şi nu se poate. Înţelege-mă...

—„Dece nu vrei să-mi spui?... Vezi cum eşti, bunicuţo ?... Lasă că te mai rogi mata de mine cu ceva. Ia să vezi".

—„Nu se poate. Acum am treabă şi.. apoi n'am chef de poveşti.

Copilul lăsă capul în jos şi chibzui o clipă, apoi cu un aer de învingător, sigur de reuşită, inseninat la faţă făcu doi paşi înainte şi se adresă bătrânei, hotărît.

—„Bine, bunicuţo, bine! Dacă nu vrei să-mi spui o poveste, nici eu nu mă culc".

—„Ba, să cam faci bine! N'am poftă să-mi stai toată după amiază în spinare... Ia, hai, fă bine. Ia-ţi tălpăşiţa şi fugi în pat".

—„Nu vreau. Ia că nu vreau...Dacă Mata nu vrei să-m spui o poveste, nici eu nu mă culc".

Bătrâna cumpăni un moment. Decât să n'o lase în pace toată după amiază şi să nu poată lucra nimic, mai bine era să piardă o jumătate de oră ca să-l adoarmă şi să se ştie în urmă liniştită.

—„Bine, îţi spun o poveste, dar îmi promiţi că ai să dormi apoi".

—„Dorm, bunico, dorm... numai hai de spune-mi".

—„Ei urcă-te în pat şi aşteaptă că viu imediat".

—„A..., nu aşa, bunicuţo dragă, nu în pat".

—„Dar cum?...

—„Nu în pat, hai afară în pridvor, ca alaltăieri. Eu mă culc la tine în poală şi tu îmi spui povestea până adorm"

—„Aşa n'ai s' adormi curând".

—„Ba a dorm, bunicuţo, adorm... Dece să n'a dorm,nu-i tot aceea ?...

—„Bine fie şi-aşa dacă vrei tu, bată-te norocul... Hai atunci, vino."

Bătrâna luă copilul de mână şi ieşi în pridvorul umbrit de iederă. După ce îşi roti ochii împrejur, se aşeză pe jâlţul cel mare din mijlocul pridvorului, îşi scoase ochelarii care-i rămaseră atârnaţi pe şnurul din jurul gâtului şi apucând copilaşul de mână, îl trase spre ea şi-l aşeză pe genunchi.

Pe măsuţa de lângă fotoliu se odihneau două cărţi, un ghergef şi o oglindă întoarsă cu faţa spre ei. Bătrâna se privi o clipă, îşi potrivi puţin părul, apoi o împinse către mijlocul mesei. Se plecă apoi spre copilaş, îl sărută pe frunte şi începu să-l legene pe genunchi.

—„Şi pe care vrei tu să ţi-o spună bunica ?"

—„Apoi, bunicuţo... să mi-o spui pe aceea cu feciorul de împărat şi fata de crai".

—„Care? Acea cu Andrei şi Ileana ?

—„Aşa, aşa, cea cu Ileana şi cu Andrei".

Bătrâna se lăsă bine în jâlţ, mai sărută odată copilul şi începu povestea cu „A fost odată".

Căldura acestei după amieze de August amuţise totul în casă şi împrejur. Nu se auzea nici un sgomot, numai în pridvor, glasul lin al bătrânei şi zornăitul monoton al muştelor.

Rar, câte-o adiere de vânt tremura uşor pe ici pe colo câte o frunzuliţă de iederă.

„Şi pasă-mi-te, lui Andrei îi picase dragă domniţa. Şi atunci, într'o zi cu cer vesel şi soare strălucitor, Andru...

Bătrâna tăcu şi ascultă. Nicio vorbă. Privi atent spre copil. Adormise.

Intotdeauna se întâmpla la fel, dar absolut întotdeauna, când bătrâna ajungea cu povestea aici, copilul adormea. De altfel bunica s'ar fi găsit în mare încurcătură, dacă nepoţelul ar fi rămas vre-odată deştept şi s'ar fi îndărătnicit să asculte povestea până la capăt, căci bătrâna cu gândurile obosite îi uitase de mult sfârşitul.

Bunica îl mângâie uşor pe frunte şi se lăsă comod pe spătarul jeţului. Să-l mai ţie puţin pe genunchi, până adoarme bine, ca să nu se deştepte când l-o duce în pat.

Aşezată bine în jeţ, bătrâna îşi îndreptă privirile printre ramurile de iederă din faţă, peste miriştea de grâu, secerată şi pârlită de soare. Ce tristă pare la vremea asta când e pustie, şi ce veselă e dimineaţa când se adună vitele la păşune. Atunci par'că se simte un pic de viaţă, în căldura nămiezii însă, totul pare adormit.

Bătrâna îşi roti ochii pe câmpie. In fund de tot, la orizont aproape, se zăreşte o dungă întunecată. Nu i se pare tocmai deslușită şi-şi potriveşte ochelarii la ochi. Da. Acum vede destul de clar. Dunga cea întunecată e lunca Râuşorului. Mai într'o parte, colo, unde dunga cea verde se pierde, unde lunca pare mai rară e vadul satului. Da, Da, vadul satului... şi zăvoiul... Câte amintiri frumoase din vremea de odinioară ! Doamne, Doamne, locuri de care erau legate primele timpuri ale tinereţii ei.

Da, lunca cea cu salciile tăinuitoare şi cu freamăt alintător, boerul Costea în tinereţile sale... Ce mai vremuri! Şi bătrâna fără să-şi dea seama, scoase un oftat uşor... Şi încet, încet, gândurile îi sburară în urmă, spre vremurile de odinioară, ca s'o facă să retrăiască, o clipă ceva din viaţa ei de altă.

Revăzu pe boerul Costea —cel albit de azi,— în floarea tinereţii sale, cu părul negru corb, pieptănat strengăreşte cu cărare, mândru şi chipeş, călare pe roibul lui... Fulger",... da „Fulger" îşi aducea bine aminte. Fulger calul cu care trecea prin vad. Ce dulci clipe petreceau împreună şi ce plăcută le era viaţa... Şi cât de frumoasă era lunca în răsăritul soarelui de primăvară şi în serile cu lună plină, îmbătate de mirosul fânului copt şi fermecate de ţârâitul greerilor şi şopotul râului. Şi cât de dragi îşi erau unul altuia... Doamne!...

Se cunoscuseră de ziua numelui unui boer bătrân, vecin cu ei. Ea avea doar nouăsprezece ani şi el două zeci şi trei. De cum îl văzuse, simţise un fior străbătând-o din creştet până'n tălpi şi roşi ca şi cum ar fi fost vinovată cu ceva... Da, da, chiar aşa... căci boerul cel bătrân, încă observase şi chiar îi atrăsese atenţia.

—„Dar ce e, nepoată, că te-ai roşit aşa"? Şi păruse că boerul făcuse o glumă. Nu-şi mai aducea bine aminte.

Din chiar seara aceea s'au împrietenit, şi când era aproape de plecare, când trăsurile cu câte patru cai înaintaşi fuseseră trase la scară, tânărul o luase de mână şi o adusese iute în pridvor. Acolo, unul lângă altul, au stat câteva clipe fără ca să-şi spuie o vorbă. Un simţământ neobişnuit îi pătrunsese pe amândoi. Un fel de frică şi plăcere îi făcea să tremure şi să tacă. Dar când glasurile din casă se apropiaseră bine, Costea o prinsese bine în braţe şi o sărutase patimaş pe buze.

Bătrâna se cutremură şi suspină adânc... Apoi seara ceea de vară când l-a aşteptat prima dată în luncă... Era o seară minunată, cu lună plină şi ţârâit de greeri. Plecase de acasă cu atâta frică, încât credea că niciodată nu va putea să ajungă în luncă. La fiecare tremurătură de frunză simţea cum inima i se strânge şi sufletul i se apropie de

buze. Cum ajunsese la locul ştiut, se ascunsese sub o salcie pletoasă şi aşteptase. Nu se auzea nimic decât tremuratul frunzelor neastâmpărate şi şopotul apei ce se zărea printre ramuri, fermecător poleită de razele lunii. Rămăsese aşa o vreme, tremurând şi privind înfricoşată în jurul ei până ce în depărtare s'a auzit tropot de cal şi din întunericul nopţii s'a desprins ca un făt-frumos, statura lui. Costea călare pe Fulger.

S'a apropiat încet şi după ce a zărit-o prin desişul ramurilor, a descălecat şi a legat calul la o salcie şi a venit la ea. Şi era aşa de frumos înaintând spre ea cu faţa luminată de razele lunii şi întreg argintat de lumina cerească.

Pe figura bătrânei se lăsase un zâmbet şi fără să-şi dea seama, oftă :

De atunci se întâlneau în fiecare seară în lunca Râuşorului, şi cu cât vremea trecea, cu atât simţeau că dragostea unuia pentru celălalt creştea din ce în ce mai mult.

Negăsind un suflet înţelegător, se mulţumeau să-şi ducă dragostea în suflete şi să şi-o destăinuiască doar copacilor şi florilor. Lunca aceasta cu vadul şi Fulger calul, erau singurii cari le cunoşteau taina. Nimeni altul nu ştia ce-l mâna pe boerul cel tânăr, aproape în fiecare seară spre vad şi pe tânăra domniţă ce o făcea să se scoale aşa de dimineaţă ca în zori să vie de peste câmpie... Cât de mult s'au iubit ei...

Bătrâna oftă şi zâmbi trist, neobservând copilul care de mult trezit, o privea cu un pic de nedumerire.

—„Dar ce, bunico, râzi singură?"

—„A! Te-ai deşteptat ? Ca buimăcită, bătrâna privi în jurul ei... Bunico ?... Da! Şi privirile i se fixară pe chipul albit din oglinda de pe măsuţă, care o privea cu ochii mari şi nedumeriţi... Da, da... Bunică... Totul n'a fost decât un vis... Şi oftând, bătrâna ridică oglinda şi se privi, vrând parcă să desluşească pe chipul din oglindă trăsăturile fine ale domniţei de altă dată.

O adiere de vânt, îi flutură pe frunte câteva şuviţe cărunte şi din iedera ce umplea pridvorul, rostogoli o frunză.

—„Nu, dragul bunichii, nu râdeam singură. Adormisem şi am visat un vis frumos"...

—„Frumos, bunico?"

—„Frumos, băiatul maichii, nespus de frumos... Ma frumos chiar şi decât povestea cu Ileana şi cu Andru.

Radu Voinea

V A R I A

Comemorarea lui Gavriil Muzicescu

La începutul lui Noembrie trecut, s'a desvelit bustul lui Gavril Muzicescu — folklorist şi compozitor muzical — ridicat în grădina Ateneului Român din Capitală prin sârguinţa d-lui Şt. Stoicescu, dirijorul corului ce poartă numele celui comemorat, şi lucrat de Milita Pătraşcu.

Ceremonia a fost onorată de o asistenţă aleasă.

Aducând omagiul şcoalei româneşti, d. *C. Kiţescu* a spus: Printre fruntaşii muzicii româneşti, locul lui Muzicescu este acela al unui pioner. Dotat cu o deosebită sensibilitate muzicală, el i s'a dedicat cu entuziasm şi pasiune şi i-a consacrat toată energia, toată puterea lui de muncă".

„Muzica corală românească păstrează şi astăzi printre cele mai frumoase mărgăritare ale sale, melodiile culese şi armonizate de Muzicescu".

D. prof. *I. Simionescu* a înfăţişat activitatea lui Muzicescu ca propagator al întregirii neamului, prin muzică, ţinând trează conştiinţă naţională în provinciile româneşti, pe atunci sub stăpâniri străine.

Cu acest prilej s'a editat şi un volum omagial cu preţioasa colaborare a d-lor prof. N. Iorga, dr. C. Angelescu, Al. Lepădătu, I. Inculeţ. Al. Lascarov-Moldovanu, Tiberiu Brediceanu şi Th. Georgescu-Teologu, cel din urmă proslăvind memoria lui Muzicescu printr'un mănunchiu de versuri.

Recenzii:

Adrian Maniu: Cartea Ţării. Ed. Fund. pentru Lit. şi Artă „Regele Carol II", Buc. 1934].

D. Adrian Maniu redă, în vers ritmat numai, poezia plaiurilor româneşti. Fiecare ţinut e reprezentat prin ce are mai caracteristic :

Ades casmaua scânteiază marmura
întâielor biserici,
Lăcaşe unde au propovăduit la început
sfinţii adevăraţi.
Alteori surparea dă să citeşti poarta
lagărului legionar.

Peste temple au crescut şi au căzut
idoli şi icoane.
A răsărit în târziu geamia, căptuşită
în flori de şmalţ,
Prăbuşind apoi turlele din care mai
plânge pustiul.

Răsar pe câmp colţii unei armate
împletrite,
Lângă smochini sălbateci şi plăpânzi
migdali,
Iar în armane stingheresc cămile,
din ţara magilor.

(Dobrogea)

Sunt imagini plastice, încadrate în versuri lapidare, ce strălucesc în frumuşeţe şi simplitate :

Trup din trupul ţării ţărăneşti,
pământ răsăritean
Pentru care cântecul rămâne
lină mângâere.

Podgorii de aramă, păşuni cu oi brune,
bălţi de cleştar.
Sate de mazili, ascunse la bătaia
vântului de miazănoapte,
Târguri smerite, în praf la margine
de lume înlemnite,
Şi umeri de codri, cu stins sunet
de bucium
Ca pe vremea când arcaşii
dădeau veste ceasul cumpănei.
Tu ai fost prag viu, călcat de
suferinţe cumplite,
Din timpuri rătăcite în depărtată
uitare,
De unde năvăleau nesfârşit pe
cai mărunţi
Hoardele cu ochi de câine,
lipsite de inima omenirii,
Haitele îmbulzite să jefuiască
lumina apusului
Aprinzând zări, ucigând prunci, ridicân-
du-şi morminte ghergane,-
Când cetăţi albe ridicau zăgaz întru
paza omenirii.

(Basarabia)

G. Popa-Lisseanu: Isvoarele istoriei Românilor (vol. III—IV) Studiile înmănunchiate sub acest titlu cuprind de astă dată o seamă de comentarii pe marginea cronicilor şi poemelor medievale, privitoare la trecutul ţărilor româneşti. Din ele reiese cu prisosinţă lipsa de temeinicie a teoriei lui Roessler şi a atâtor istorici măghiari.

Vespasian Erbiceanu: Naţionalizarea justiţiei şi unificarea legislativă în Basarabia. (Buc. 1934) D. V. Erbiceanu — membru corespondent al Academiei Române — expune, pe baze documentare, activitatea publică pe care a desfăşurat-o în Moldova din stânga Prutului, timp de mai bine de cinci ani, în postul de consilier tehnic al Ministerului de Justiţie pe lângă instanţele judiciare ruseşti, iar apoi ca prim preşedinte al Curţii de Apel din nou înfiinţată în Capitala Basarabiei

Pentru organizarea justiţiei basarabene pe baze naţionale, d. V. E. a întreprins cercetări şi studii amănunţite în domeniul codurilor fundamentale preexistente şi a elaborat un plan tehnic potrivit căruia dreptul străin a continuat să funcţioneze încă un timp, însă în forme procedurale româneşti şi pe limba ţării.

Unificarea legislativă s'a realizat mai târziu, în mod armonic, fiind reclamată de interesele populaţiei locale.

Cincinat Pavelescu şi Basarabia. Un catren pe unde rezultă ce sentimente puternice avea Cincinat Pavelescu, pentru ţinutul dintre Prut şi Nistru :

Eşti bun şi blând. In tine nimic nu e
sinistru...
Dar zâmbetul tău dulce mă taie
ca o sabie
Când mă gândesc, o Sazonov,
că eşti ministru
Şi peste scumpa noastră Basarabie !

Sunt versuri scrise înainte de războiu, cu prilejul vizitei unui ministru moscovit în Regatul Român.

A. V.

Reviste şi publicaţiuni primite:

Gândirea Dir. Nichifor Crainic—Bucureşti.

Viaţa Românească Dir. Mihail Ralea—Bucureşti.

Adevărul literar şi artistic: Primredactor: M. Sevastos—Bucureşti.

Gând românesc: Red. Ion Chinezu—Cluj.

Revista de filosofie; Dir. C. Rădulescu-Motru Bucureşti.

Tribuna şcoalei; Dir. Ion Nisipeanu—Bucureşti.

Făt-frumos; Red. Leca Morariu—Suceava.

Neamul Românesc pentru Popor; Dir. Nicolae Iorga—Vălenii de Munte.

Gazeta Cărţilor; Dir. Munteanu-Râmnic—Ploeşti.

Cuvântul Studenţesc; Dir. Traian Cotigă—Bucureşti.

Arhivele Basarabiei; Red. T. G. Bulat şi C. N. Tomescu—Chişinău.

Luminătorul; Dir. Al. Nicolescu-Duvăz

Orientări; Dir. C. R. Crişan—Moineşti (Băcău)

Frăngurele; Dir. C.N. Iancu-Şendriceni (Dorohoi)

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR:

Gh. A. Cârţu, A. G. Delafântânele, Tatiana Găluşcă, Nicolai Palamaru, Alta Petrovici, Păr. Gh. Spinei, Petru Stati, Alexandru Vicol, Radu Voinea, etc.

D-lui _____

Str. _____

Comuna (Oficiu) _____

Judeţul _____

Tip. S. GRIGORIEV, Bălţi, str. R. Carol 245

Biblioteca Universităţii Iaşi